

U susret svibanjskih sjećanja na Bleiburške žrtve
Damir Borovčak

ŠEST PORTRETA IZ POGREBNOG HODA

U srijedu 6. svibnja navečer u Dvorani Vijenac na Kaptolu u Zagrebu održano je komemorativno okupljanje u znak vječnog sjećanja na ljude čije je nevine živote uništilo komunističko zlo na Bleiburgu i na teškim križnim putovima pod nazivom **BOSIH NOGU ŠUM U POGREBNOG HODU**. Prikazano je **ŠEST PORTRETA HRVATSKIH MUČENIKA** fotografijama, riječju i glazbenim priložima. U programu su nastupili dramski umjetnici Anja Šovagović Despot i Joško Ševo te glazbeni izvođači Čedo Antolić, Ana Dagelić, Breza Pavić i Ženski pjevački zbor „Danica“. Iako je poziv upućen svim medijima, odziv izvjestitelja ponovno je bio neprimjeren vrijednom sadržaju i inicijativi koje dolaze od Udruge Krug sada već sve poznatijih gospođa - javnih djelatnica koje se zalažu kako bi istina i pravda konačno dobile svoje mjesto u hrvatskoj novijoj povijesti.

SJEĆANJE NA DRAGUTINA KUMPFA IZ VUKOVARA

Čast nam je sjetiti se Dragutina Kumpfa. Imao je 22 godine kada su ga ubili partizani. - Na ovoj slici ima 21 godinu. - Na ovoj drugoj slici su Dragutin i njegova sestra Slavica, pet godina prije rata, dok je još izgledalo da je pred njima život, da ih čeka radosna mladost i otvoreni puti. Živjeli su uz dobre roditelje, mamu Emiliju i tatu Miju, zaštićeni i voljeni.

Dragutinovi roditelji bili su blagi ljudi. Nije u njih bilo ružnih riječi i grubih tonova, već sklad i briga jedno za drugoga. - Otac Mijo bio je državni službenik. Obitelj se zato često selila. Dok je radio u zagorskom selu Sveti Petar Orehovac, vidio je jednom o nekom blagdanu kako je jedan seljak na kuću objesio hrvatsku zastavu, nije ga prijavio, i radi toga je bio premješten u Crnu Goru.

Dragutin je u svom djetinjstvu imao puno prilika slušati i osobno svjedočiti nasilju prema Hrvatima. U Požegi je gledao četnike kako s nalijepljenim bradama o Đurđevdanu marširaju središtem grada.

Iako Slavonac, želio je biti mornar. Dva se puta prijavljivao u Mornaricu. Oba su mu puta *našli zdravstvenu manu* – koja je sigurno bila u vezi s imenom, podrijetlom, ocem i obitelji ... Obitelj Kump čeznula je za hrvatskom slobodom.

1941. Dragutin je jedva imao 18 godina. A odmah se javio u Hrvatsku vojsku! Osjećao je da treba pridonijeti obrani. A možda se pomalo želio riješiti i škole!! Sjedenje u gimnaziji mu se činilo mukotrpnim!

U svibnju 1945., 15. svibnja 1945., oko podneva, Dragutin se našao u nepreglednoj povorci zabrinutih ljudi koji su se kretali u smjeru dravskog mosta, na putu prema Dravogradu. Njegova se skupina u jednom trenutku odlučila penjati strmim šumskim putem kako bi izbjegli nepreglednu gužvu te brže ušli u Austriju.

Šumskom se stazom penjao Dragutin, iza njega je išla prijateljica njegove sestre Slavice Ivana, zatim sestra Slavica, a iza Slavice njihov otac Mijo. Skupa su došli na Bleiburško polje. Dragutin se tada odvojio i priključio skupini časnika, a sestra i otac ostali su još kratko zajedno. Nadlijetali su ih engleski zrakoplovi, a otac Mijo je Slavici rekao: *Sigurno nas broje, da znaju koliko ručkova trebaju pripremiti ...*

Slavica se u Vukovar vratila 8. lipnja 1945. - bosa, omršavljena, potamnijela u licu, kose sive od sunca i prašine, u prljavoj suknji napravljennoj od pidžame. Na više je mjesta na putu od Bleiburga do Vukovara gledala smrti u oči. U Mariboru je samo igrom slučaja izbjegla strijeljanje. Sada je kucala na prozor njihove zamračene prizemnice u Krajiškoj ulici, dok joj je, oklijevajući, prilazio njihov stari pas.

Dragutin se nikada nije vratio. Ni otac Mijo se nikada nije vratio. Ni bratić Ivan se nikada nije vratio ...

Slavica i majka su čekale, tjeskobne u dugim noćima. A tugovalo je i mnogo drugih ljudi. Partizani su u vukovarskoj Bartolomejskoj noći, nakon što su 12. travnja 1945. ušli u grad, odveli i ubili 119 Hrvata, uglavnom uglednih i imućnijih ljudi. Ukupno je u kotaru Vukovar ubijeno oko 700 Hrvata. U Iloku 172, u Šarengradu 49,

u Babskoj 117, a u Mitrovici više od tisuću Hrvata. U isto vrijeme prognali su tisuće Nijemaca te na njihova imanja naselili Srbe.

1991. Dragutinova sestra Slavica dočekala je još jednu Apokalipsu ...

SJEĆANJE NA ILIJU MIKIĆA IZ VIDOVIĆA KRAJ ORAŠJA

Ovo je Ilija Mikić. - Na ovoj drugoj fotografiji je njegova žena Jela, njihova djeca Marija i Sofija te njihova mala nećakinja, krajem 1949., kada Ilije više nije bilo.

Ilija se rodio i živio u selu Vidovice kraj Orašja. U 18 je godini, 1939., oženio svoju dječačku ljubav, Jelu Župarić, djevojku iz susjedstva. Bio je seljački sin. Radio je na roditeljskoj zemlji, a pred rat je u stričevoj kući bio počeo voditi i malu trgovinu.

Iliji i Jeli umrli su u najranijoj dobi njihovi prvorođeni sinovi Ivo i Mirko - kako se u to vrijeme na našim selima često događalo. Ilija se žalostio i govorio: *Ako bi i naše treće dite maleno moralo umrit, volio bi' da umrem ja, a da ono živi ...*

Treće je dijete bila Marija. Rodila se 1942. Poslije nje je stigla Sofija, 1944. Otac je Mariju vidio i zagrlio je, no kada se rodila Sofija, nije mogao doći kući. – Svojoj ženi Jeli je pisao: *Hvala Bogu da se zdrava rodila naša druga kćer. Curicama sam sada kupio svile za haljinice. A objema i bisere za oko vrata ...*

Nikada više nije došao svojoj kući.

Ivo Kobaš, stariji čovjek iz Vidovica, koji se skupa Ilijom u svibnju 1945. našao na Bleiburškom polju, pričao je da je vidio kada su partizani razoružavali Ilijinu domobransku postrojbu. Vidio je kako tuku i gaze zapovjednika postrojbe, a vojnicima zapovijedaju da skinu odjeću i cipele i zamijene ih za njihove ušljive i poderane stvari. U Vidovicama je njegovima rekao: *Teško je bilo Iliju gledati, kako je bio žut i blid. Ni u času smrti mu ne će biti gore ...*

Ilija je kasnije još jednom viđen - u logoru u Mariboru, gdje su s njim bila trojica Vidovljana. Kući se vratio Vidan Janjić. Pričao je kako je plakao kada je dvojicu prijatelja ostavljao u logoru ... Pripovijedao je i kako mu je Ilija govorio: *Idi, samo idi*

Žena Jela u srcu je čuvala nadu da će se se Ilija jednog dana ipak vratiti. Govorila je: *Kada se javi da dolazi, spremi ćemo curice, pa ćemo sa strane gledati hoće li ih prepoznati ...*

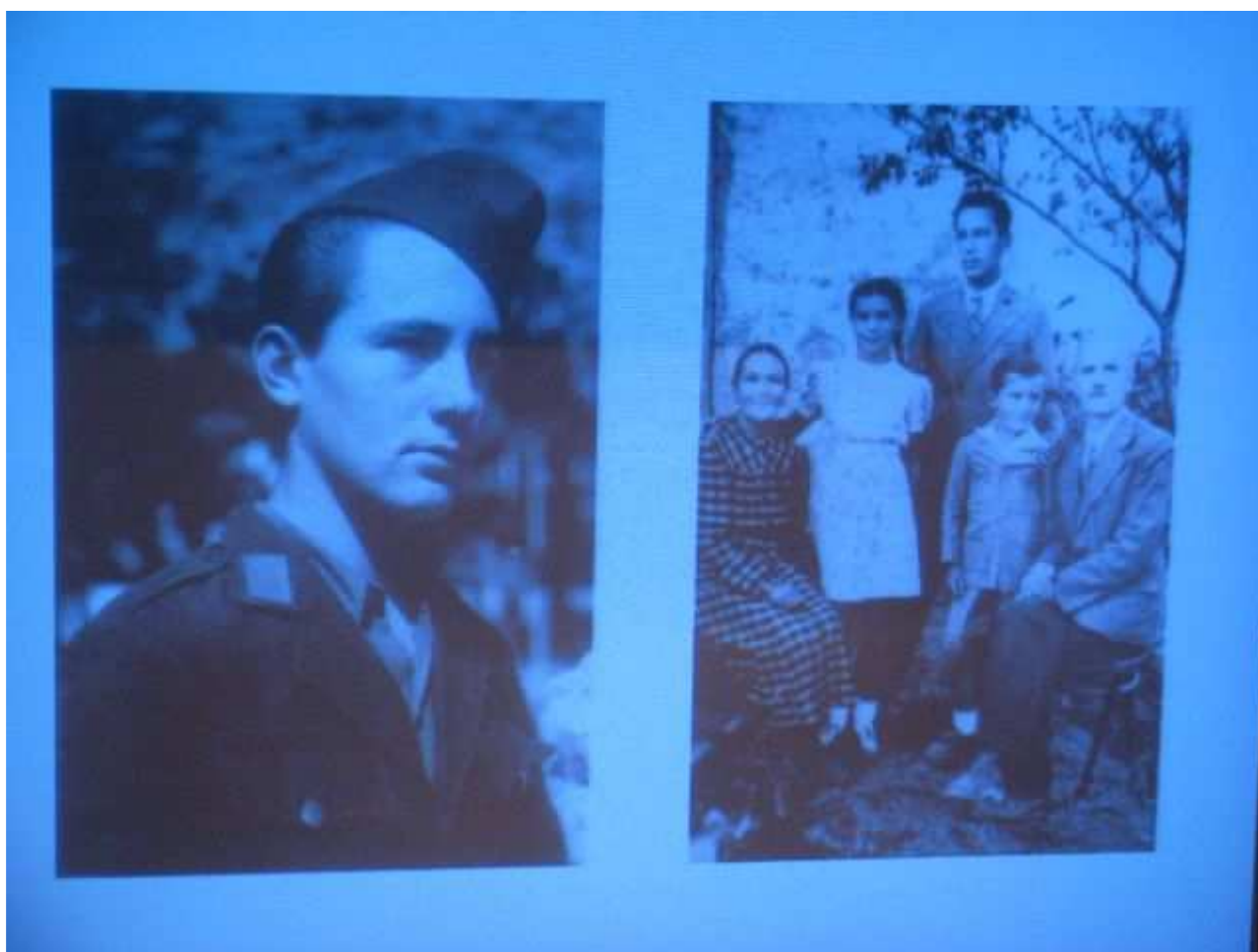
U Bosanskoj Posavini je svaka hrvatska kuća nekoga čekala. Hrvatska je u Bosanskoj Posavini izgubila deset tisuća mladića i muževa. Partizani su 23. svibnja 1945. samo u Burića štalama, u Garevcu kod Modriča, u jednom danu ubili 628 hrvatskih vojnika koji su se tamo bili predali.

-

Jela je cijeli život nosila crninu. Nikada nije oplakala svog muža. Njena mlada kći Sofija postala je redovnicom Sv. Križa, u Djakovu. Marija se udala i dobila dvoje djece. Iliju, kome je ime dala po ocu, te Sofiju, kojoj je ime dala po sestri.

1992. Jela je, sada već u starosti, morala napustiti Vidovice, jer su četnici i jugoslavenska armija napadali i razarali selo i cijelu Bosansku Posavinu. U tjeskobnom prognanstvu, tugujući za domom i zavičajem, do svoje se smrti, tješila i radovala da se njezin unuk Ilija - koji je baš kao i njegov did bio u borbi za svoj dom - neozlijeđen i zdrav vratio svojoj obitelji.

SJEĆANJE NA ZVONKA NOVAČIĆA IZ PETRINJE

Ovo je Zvonko Novačić, u veljači 1945.. Na drugoj slici je njegova obitelj u njegovom najranijem djetinjstvu: Majka Ana i otac Tona, te sestre Ruža i Ivka.

Svi su se oni u svibnju 1945. našli na križnom putu. Zvonko nije imao ni 20 godina, rođen je 1925. Nije čak bio ni vojnik. Bio je priučeni krojač koji je u petrinjskoj vojarni prekrajavao i popravljao vojnu odjeću. No, obitelj Novačić je dobro znala tko su „osloboditelji“ koji dolaze. Zvonkovog najboljeg prijatelja i bratića Milana Brkašića uhvatili su partizani – točnije četnici, jer tada su još bili četnici - 1942. u njegovoj

kući u selu Maji kraj Gline, svezali ga za kola i vukli po kamenju i grabama sve do srpskog sela Brestika, gdje su ga, dok je u teškim ranama izdisao, bacili u živicu.

-

Kada su Zvonka Novačića, negdje oko Celja, partizani rastavljali od roditelja i sestara, okrenuo se sestri Ruži i rekao: *Ako se više ne vidimo, a Ti budeš imala sina, daj mu moje ime ...*

Ruža je sljedeće godine rodila sina. Dala mu je ime Zvonko. Godinu dana kasnije dobila je drugog sina. Dala mu je ime Milan.

Treba li reći da su Zvonko i Milan - a i njihov treći brat Darko, kao i svi nećaci Milana Brkašića - 1991. morali u ruke uzeti pušku, ne samo iglu, te braniti Hrvatsku?

SJEĆANJE NA IVANA BIĆANIĆA IZ GOSPIĆA

Ovo je Ivan Bićanić iz Gospića. Na drugoj slici je na dan svoje mature, u svibnju 1943., u krugu svoje obitelji: s roditeljima, sestrom Maricom i bratom Nikicom. Ivan Bićanić, Ivica, koga su prijatelji zvali Čibe, rodio se 13. ožujka 1925. Od djetinjstva se isticao bistrinom i bio je među najboljim učenicima gospićke gimnazije. Uz pomoć profesora Petra Martinca do petnaeste je godine, do svoga petog razreda gimnazije, odlično ovladao francuskim jezikom, pa se na francuskom i dopisivao. Kasnije je naučio i njemački. Veoma je lijepo crtao. Dobro je igrao nogomet. Volio je matematiku, kojom je zarađivao džeparac podučavajući lošije đake.

U Gospiću, kao i u drugim našim gradovima, mladež se u večernjim satima okupljala na korzu, a ljeti su se dečki i djevojke, tako i Ivica, razigrano kupali u bistroj prohladnoj rijeci Novčici. S njezinih su vilovitih stijena uz obale hrabro skakali na glavu. Na Cvjetnu nedjelju su se takmičili tko će u crkvu doći s većim pleterom od drena, u predvečerje Ivandana bacali su vjenčiće od ivančica preko krovova. O Božićnim su blagdanima skupljali novčiće čestitajući po kućama. Svakodnevno su zbijali i šale.

Ivicu jedino politika nije zanimala. A to je bilo doista neobično u vrijeme predratnih napetosti, kada su do eksplozije nabijene hrvatsko - srpske suprotnosti nepremostivim međama razdijelile Gospić. Ivica i njegovi prijatelji s ruske kuglane u njegovom dvorištu bili su valjda jedini koji su ostali u svom dječaćkom svijetu, ne sluteći da će za koju godinu od njih dvanaestorice čak osmorica izgubiti glavu u dobi dozrelog djetinjstva, i da im nitko ne će staviti ljljan na grobove, koji bi upio suze njihovih nevinih godina. Rat se ovim dječacima nametnuo u pupoljku njihove mladosti. Oni sami sigurno nikome nisu činili zlo, ne daj Bože da bi koga ubili!

U lipnju 1943. Ivica je položio veliku maturu i sa svojim je gimnazijskim kolegama 28. kolovoza krenuo u hrvatsku vojsku. U vojnoj koloni s njim je u Zagreb tada krenula i njegova bolesna mama koja je išla na liječenje, jer se iz Gospića u to vrijeme drugačije nije moglo putovati. - U Zagrebu se školovao u vojnoj školi u Runjaninovoj ulici. Uspio je unaprijediti nišansku napravu na minobacaču primjenjujući trigonometrijske proračune, i za to je bio nagrađen trodnevnom dopustom. Postao je pripadnikom dojavne satnije Poglavnikova tjelesnog zdruga. Promaknut je u čin zastavnika. i dodijeljen za voditelja skladišta za strijeljivo u Maksimiru, a na toj je dužnosti dočekao i kraj rata. U Zagrebu je upisao i studij prava, iako je zapravo želio studirati medicinu, što uz vojsku nije bilo moguće.

U svibnju 1945. odlučio je da se ne će povlačiti. Nije za to vidio razloga. Dobričina po svojoj prirodi, od djetinjstva katolički vjerski odgojen, vjerovao je da su i drugi ljudi kao i on. Naivno srce njegove nepokvarene mladosti nije se bojalo da bi u miru mogao stradati.

20. svibnja 1945. komunističke su vlasti objavile službeni oglas – potpisao ga je partizanski upravitelj Zagreba Vjekoslav Veco Holjevac – kojim su pozivale određena godišta, među njima i Ivičino, da se prijave novoj vlasti radi nastavka služenja vojnog roka. Ivica se odmah odazvao. Tješio je zabrinutog ujca Čipu i ujnu Maricu, kod kojih je u Zagrebu stanovao, da se sigurno radi baš o redovnom novačenju. No, nakon što se otišao prijaviti, nije se više vratio. Kao da je u zemlju propao.

Kasnije su njegovi doznali da je bio zatvoren u vojnom zatvoru na Novoj Vesi te da je u lipnju prebačen u Savsku cestu, gdje mu se gubi svaki trag.

U Gospiću su Ivičini brojili dane duge kao godine i čekali vijesti koje nisu stizale. Znali su da ga nije progutala noć, niti se nije izgubio u šumi, već da se čiste savjesti prijavio novoj vlasti. Sve su to u sebi prebirali i neumorno se nadali... Vrijeme im je u sljedećim mjesecima i godinama ispilo nade. O Ivici nikada ništa nisu doznali - kako ga je nestalo i gdje mu je grob.

Ivičina mama je bolesna i nepokretna u krevetu provela 28 godina. O njemu se pred njom šutjelo. Svi su se ponašali kao da je živ, kao da je daleko te ne može doći kući. Ivičina teta Matija, kojoj su svi kućni poslovi pali na leđa, svaki je dan kao crv radila, a po cijele je noći plakala i molila do zore, ne bi li tako svoga mezimca izbavila od zle sudbine. Ubrzo je i sama umrla - od žalosti, odnijevši Bogu tugu i svoje nade, i one duge neusnule noći, vapaje i molitve ...

U Gospiću i njegovoj okolici su nakon rata partizani ubili oko tri i pol tisuće nevinih ljudi. S komadića Ivičine Kaniške ulice, sa svega 300 metara razdaljine od Križa do Bolnice, na kojoj je

onda u 23 kuće živjelo tridesetak obitelji, u drugoj polovici 1945. godine, kad je već bio mir, nestale su 33 osobe. Za najveći se broj njih ne zna ni kako ni zašto. Sve su to bili Hrvati, a među njima mahom mladići koji su jedva izmaknuli iz djetinjstva.

Tako su nestala i sva ona djeca s Ivičine *ruske kuglane*, od koje se danas još vide ostaci u drvarnici kuće u Kaniškoj ulici: jedan čavao na stropnoj gredi na kom je visjela kugla i na okolnim gredama zapisana imena dječaka i broj srušenih čunjeva.

SJEĆANJE NA IVICU KOVAČEVIĆA IZ OSIJEKA

Ovo je Ivica Kovačević iz Osijeka. Na ovoj drugoj slici je Ivica s kolegicama i kolegama iz Učiteljske škole, u osječkom Gradskom vrtu, 13. svibnja 1941. Slave završetak školske godine! Ivica je ovaj koji se drži ograde. Želi se po popeti na ogradu.

Na slici su četiri mladića. Jedan je poginuo od podmetnute partizanske bombe dok je odlazio na vojnu izobrazbu u Stockenau, a Ivica i ovaj mladić koji čuča, završili su na mjestima koje zovemo *Bleiburg*, no samo Bog zna u kojoj jami, na koji način, uz kakav jauk duše. - Mladić s gitarom je preživio, no njegov mlađi brat i otac se nisu vratili.

Kad su ga partizani ubili, Ivica Kovačević je imao 21 godinu. U lipnju, na svetog Ivana Krstitelja, bio bi navršio 22 godine.

U učiteljskoj školi u Osijeku Ivica je bio predsjednik Križarskog društva. Križarska organizacija bila je veliki katolički pokret. Nastao je početkom tridesetih godina, nakon što je Aleksandar Karađorđević u siječnju 1928. zabranio Orlovstvo. Okupljala je mladiće i djevojke koje je vezala odanost Crkvi, spremnost za žrtvu i apostolat te ljubav prema domovini. Komunisti su ih kasnije, kada su došli na vlast, progoniti i ubijali. Ubili su i dva križarska predsjednika - dr. Ivana Protulipca i dr. Feliksa Niedzielskog. Prof. Slavicu Stanković, predsjednicu Sestrinstva, zatvorili su na više godina u logor.

Ivica je bio veoma dobar učenik, otvoren, uvijek nasmijan, pristupačan, spreman pomoći. Vršnjaci su u njega imali povjerenja. Slijedili su ga i postajali križari. Lijepo je pjevao. Bio je ozbiljan vjernik. Njegov se lijepi tenor čuo na misama u crkvi sv. Antuna u Tvrđi. Živio je u obitelji u kojoj je bilo još troje djece: dvije sestre, Ljubica i Elizabeta, te brat Mirko. Svi su, na mamu, imali jako plave oči ...

Ivičina prijateljica iz razreda Vera stanovala je nekoliko kuća dalje od stana obitelji Kovačević. Susretali su se na putu u školu. Išli su skupa do tramvaja i poslije do škole. Razgovarali su, postali prijatelji. Imali su iste ideale. Počeli su planirati da će se, kada završi rat, vjenčati i biti učitelji u najzabitijem hrvatskom selu te poučavati djecu i pomagati ljudima.

U četvrtom se razredu Ivica javio u hrvatsku vojsku, kao i više drugih učenika iz njegove školske generacije. Išli su na izobrazbu u Austriju, a onda se vratili u Zagreb kako bi nastavili prekinuti razred te maturirali. Škola i vojarna za mlade vojnike-učenike bila je u Medulićevoj, tamo gdje je danas Ekonomska škola. – Vera se sjeća kako bi se tih mjeseci nedjeljom znala naći na Jelačićevom trgu i gledati kako Ivica i prijatelji stupaju od škole do katedrale, na misu, vedro i snažno pjevajući budnice ... Nakon mature, Ivica je trebao ići na Sljeme, na jednu vojnu radio-postaju. Na bojišnici nije bio ni dana.

Vera se s Ivicom oprostila na uglu Džamije i Zvonimirove, 6. svibnja 1945 ...

Nekoliko godina kasnije jedna je djevojka Veri rekla da vjeruje da je Ivicu vidjela u u logoru u Šent Vidu, u predgrađu Ljubljane, a da ga je od tamo sljedećeg jutra nestalo. Nije bila potpuno sigurna jer joj je bilo neobično da nosi naočale. Veru je baš ta činjenica potakla da vjeruje da se radilo o Ivici. Znala je da je Ivica bio kratkovidan, da nije volio nositi naočale i da ih je stavljao samo kada je morao. U Ljubljani ih je možda nosio da ih sačuva od divljaka koji su ljudima oduzimali sve što su imali sa sobom.

Partizani su Ivicu ubili. S njim su ubili i trinaest njegovih prijatelja, mladih križara, maturanata njegove Učiteljske škole u Osijeku. - Ubili su i Ivičinog brata Mirka ...

SJEĆANJE NA ANTU KUJUNDŽIĆA IZ IVANBEGOVINE KRAJ IMOTSKOG

Ovo je Ante Kujundžić iz sela Ivanbegovina kraj Imotskog, snimljen tijekom rata. Na drugoj slici su njegovi roditelji Luca i Marijan Kujundžić–Marijantalo, Antin najmlađi brat Anđelko, sestre Mila, Ana i Kosa te nećakinja Marija – početkom pedesetih, kada Ante više nije bilo.

Ante je rođen 1922. kao najstariji od desetero braće i sestara. Pamtite ga kao pametnog i ozbiljnog dječaka i mladića. Bio je snažne građe, a marljiv - s ocem prvi u zoru za volovima, s kosom ili motikom na njihovim Brižinama i Splitvinama, u vinogradu, na zemlji u Imotskom polju.

Bio je blage naravi – kasnije će se mati sjećati da joj je rekao da svakog vojnika koji bude prolazio uz njihove kuće nahrani – no 1941. – a tada je imao 19 godina - osjećao je ono što se osjećalo u gotovo svakoj kući Imotske krajine: da je Država blago, da je treba braniti i spasiti. Narod je iskusio čizmu i kundake tuđe države. Želio je mir i sigurnost, želio je svoju državu. U samo jednoj noći, u lipnju 1941., gotovo svi mladići iz Ivanbegovine pristupili su hrvatskoj vojsci.

U jesen 1944. Ante je zadnji put bio kod kuće. Kada se vraćao na dužnost, vlakom preko Mostara, prema Zagrebu, vlak nije mogao nastaviti put jer su partizani bili srušili prugu. Ante se tada još jednom vratio kući. Majka se veoma radovala, no

nažalost, samo na kratko. Pruga je popravljena i Ante je otputovao. I više se nikada nije vratio ...

Igra sudbine je htjela da se u svibnju 1945. na povlačenju, negdje kod Dravograda, u nepreglednom moru ljudi, Ante susretne sa svojim mlađim bratom Matom - koji je bio u domobranskoj odori. Dva su se brata zagrlila i razgovarala o tome da Hrvati ne smiju odložiti oružje, da oni sami ne će odložiti oružje ... Dogovorili su se da će se nastojati naći sljedećeg dana, kod kapelice, uz cestu. No, život - i smrt - zauvijek su ih rastavili.... Brat Mate nikada više nije vidio Antu. Nitko od Imočana ili prijatelja, a koji su se spasili i vratili, nije više vidio Antu ...

Obitelj se u Ivanbegovini dugo nadala njegovom povratku. Otac Marijantal od žalosti je i umro. Nikada ništa nije saznao o zadnjim trenucima svoga sina.

Brat Mate preživio je pakao križnog puta, sve do Zemuna. U Zemunu je obolio od tifusa. Kući se vratio na pola mrtav. O svojim patnjama nije nikada govorio, sve do 1990. - da zaštiti svoju obitelj. Mnogi su šutjeli, mada je svatko znao o razmjerima partizanskog ubijanja. Samo iz sela Ivanbegovine ubijena su 33 mladića.

Kada bi Mate pripovijedao o svom križnom putu, o onome što je prepatio, uvijek bi rekao da ne žali. Nagrada mu je bila slobodna Hrvatska. No kada bi pripovijedao o svom ubijenom bratu Anti, niz tvrde seljačke obraze uvijek bi potekle suze ...

Udruga *Krug*

Maja Blaškov Šovagović, Zdravka Bušić, Biserka Cetinić, Irena Kozarić, Jelica Krpan, Nada Livljanić, Srna Matijević, Zorica Rukavina, Maja Runje, Jasna Šunjić i Zorka Zane
Tel.: 4668137, 091/ 9578969 (Runje), 098/ 1726143 (Bušić), 3371281 (Rukavina) i 098/ 772217 (Cetinić)

